

GINOP-5.3.5-18-2018-00072

Magyar Bútor és Faipari Szövetség – Hálózat a Regionális Fejlesztésért Alapítvány

Szakmai összefoglaló

A Magyar Bútor és Faipari Szövetség (FABUNIO), valamint a Hálózat a Regionális Fejlesztésért Alapítvány (HÁRFÁ) konzorciumában megvalósuló, GINOP-5.3.5-18-2018-00072 azonosítószámú, „VÁGJ BELE! – pályaaorientáció, életpályamodell és élethosszig tartó tanulás a bútorgyártás ágazatban” című, a Pénzügyminisztérium, mint Irányító Hatóság 2019. december 18-ai döntése alapján támogatott projektjének legfőbb céljai a fiatalok bútoripar iránti érdeklődésének felkeltése, iparági életpályamodellek kidolgozása és az élethosszig tartó tanulás jegyében szak- és felnőttképzési programok fejlesztése voltak. A projekt elsődlegesen a munkaerőpiacra belépő vagy belépés előtt álló fiatal munkavállalókra, valamint a munkakörök átalakulásának okán átképzés előtt álló, illetve oktatásból kikerülő aktív korú potenciális munkavállalókra koncentrált. A projekt végrehajtását a célcsoport és a szakmai programok jellege miatt a koronavírus-járvány jelentősen befolyásolta, emiatt a megvalósítási időszak 2020. március 1. és 2021. október 31. között zajlott.

A projekt keretében megvalósuló szakmai, módszertani fejlesztések egy megalapozó kutatással, ágazati helyzetelemzéssel kezdődtek. Emellett a projekt része volt egy igényfelmérés a szakképzésben érintett jövőbeli munkavállalók körében preferenciáik, igényeik, elvárásaik feltárása céljából. A feltárt munkaerőpiaci igények alapján lehetőség nyílt a képzési programok keresleti és kínálati oldal igényeihez történő illesztésével kapcsolatos javaslatok megfogalmazására, valamint életpálya-modell javaslat kidolgozására a belépő munkavállalók számára. Az önként vállalt pilot projekt keretében pályaaorientációs módszertani fejlesztés és életpálya-modell workshop kísérleti megvalósítására nyílt lehetőség. A kutatási tevékenységek és a pilot projekt tapasztalatai alapján ajánlásgyűjtemény is készült az ágazati döntéshozók számára. Mindemellett a projekt keretében sor került a Magyar Bútor és Faipari Szövetség érdekképviselői erejének növelésére, arculatának és kommunikációjának fejlesztésére, hazai és nemzetközi kapcsolatainak erősítésére is.

A szakképzett munkaerő hiánya évtizedes és egyre égetőbbé váló probléma a bútoripar területén. A fiatalok körében annak ellenére sem népszerűek ezek a szakmák, hogy kimondottan jól jövedelmeznek és változatos szakmai kihívásokat kínálnak, igazi hivatássá tudnak válni. Akit valaha megérintett a fával való kétkézi munka szépsége, az egy életre megszereti ezt a matériát. A projekt célja éppen ezért a fiatalok bútoripar iránti érdeklődésének felkeltése, iparági életpályamodellek kidolgozása és az élethosszig tartó tanulás jegyében szak- és felnőttképzési programok fejlesztésének megalapozása volt.

A kutatási eredményeként elkészült a bútoripar problématerképe, ami három fő csomópont mentén foglalható össze: ezek a toborzás (beiskolázás), a szakképzés folyamata, illetve a munkaerőpiacra való kilépés nehézségei.

A szakképzés területén számos kezdeményezés és jól működő program van, ami a fiatalok iskolába/pályára vonzását segítik. Ezek jellemzően elkülönült programok, leginkább azokat a fiatalokat éri el, akik egyébként is érdeklődnek a terület iránt. Ma már egyre több információ található meg az interneten, mégis viszonylag kevés azon fiatalok száma, akik ezek alapján döntenek egyik vagy másik szakma mellett. Ugyanakkor ezen információk elérhetősége pont azoknál a célcsoportoknál lehet nehézkes szocializációs környezetük miatt, akik a szakképzésben gondolkodnak.

Hiányoznak az átfogó, összehangolt, még szélesebb kört elérő programok, akik célcsoportspecifikus és célzott információkkal (pl. életpályautak, minták felvázolása) vonzóvá tehetik ezt a területet, ágazatot.

A szakképzésbe igen különböző háttérű, informáltságú és tervekkel rendelkező fiatalok kerülnek be. Több iskola ezt figyelembe veszi és olyan programokat, órákat iktat be, amely a pályaszocializációt már a tanulmányok első napjától megkezdi. Ezen programok azonban általában iskolafüggők: a szaktanárok és az iskolai vezetés hozzáállásától függ, hogy mekkora hangsúlyt helyeznek az ágazat és a szakma megismertetésére, megszerettetésére már az első időktől kezdve. Többnyire a képzéseken azok tudnak helyt állni, akik családi vagy egyéb személyes indíttatásból kellően motiváltak a képzés befejezésére. A kevésbé erős kötődésű tanulók, illetve a „kényszerválasztás” alapján döntők többsége korán lemorzsolódik, így a beiratkozottak csak egy része szerez szakmai képzettséget tanulmányainak befejezésekor.

A szakképzés átalakulásával ugyanakkor várhatóan javulni fog a szakmai képzések elméleti és gyakorlati óraszámainak aránya, így ténylegesen még inkább gyakorlatorientálttá tudnak válni a szakmai képzések. A külső szakmai gyakorlati helyszínek ebben a folyamatban meghatározók: többnyire „szerencse” kérdése, hogy a fiatalok tudnak-e külső helyszínen gyakorlatot szerezni, és amennyiben igen, ott milyen jellegű feladatokat bízunk rájuk. A szakképző intézményeknek kevés rálátásuk, befolyásuk van a külső gyakorlati helyeken folyó munkára, pedig a szakemberképzés meghatározó lábát jelentik.

A legnagyobb probléma a munkaerőpiacra való kilépés idején tapasztalható. Az életkori sajátosságok és a felnőtt létbe való átmenet megélését nehezen viselő fiatalok gyakran a szakirodalomban „kapunyitási pánikként” definiált döntési és tervezési bizonytalanságok mentén hirtelen vagy nem kellően átgondolt döntést hoznak, vagy elmenekülnek a döntési helyzetek elől. Emiatt a szakképzésből kikerülőök között viszonylag magas arányban vannak jelen a pályakezdő pályaelhagyók, akik más szakmában (legtöbbször teljesen eltérő ágazatban) vagy kvalitásaiktól jóval elmaradó munkakörökben tervezik jövőjüket, esetleg a szülők jóindulatában bízva elodázzák a döntéseket és a konkrét cselekvéseket („mama hotel, papa bank”). A munkaerőpiacról, a lehetőségekről annyiban van pontos információjuk, amennyit – amennyiben volt ilyen – a külső gyakorlati helyen megtapasztaltak, vagy ismerőseik révén leszűrnék.

Szakmai pályaelképzelésük is eléggé bizonytalan, nincsenek tisztában azokkal a szükséges lépésekkel, amelyek céljaik elérését (pl. önálló vállalkozás indítása) támogatnák. Viszonylag kevés ismeretük van a lehetséges karrierutakról, lehetséges életpályamintákat leginkább a családból és a gyakorlati helyszínekről szereznek, amelyek sok esetben torzítanak.

Hiányoznak azok az életvezetési és életpálya-tervezési kompetenciáik is, amelyek a sikeres életpályaépítést és karrierdöntéseiket a későbbiekben is támogatnák. Önismeretük pontatlan vagy hiányos, életcéljaik tisztázatlanok vagy homályosak, elvi igény szintjük ugyan meglenne rá, de nem foglalkoznak ezek pontosításával. Mindezek miatt elhelyezkedésük során a biztonságot keresik, emiatt sok esetben alulkalibrált munkakör és javadalmazás mellett vállalnak munkát, amelyet várhatóan rövid időn belül és könnyedén engednek el.

Munkaerőpiaci kilépésüket nehezíti, hogy nem ismerik azokat a támogató szervezeteket, igénybevehető szolgáltatásokat, amelyek segítségükre lehetnének karrierelképzelésük megvalósításához.

A fenti problémakörök kezelése, feloldása jórészt célzott információk biztosításával és különféle pályaaorientációs és életpályatervezési programok elérhetőségével megvalósíthatóak. A következőkben ehhez biztosítunk háttérinformációkat és bemutatunk egy olyan megoldási lehetőséget, amelynek a pilot program során a tesztelése is megvalósulhatott.

A feltáró kutatómunka és módszertani fejlesztés tapasztalatai mentén a projekt keretében egy életpálya-modell program is kidolgozásra került, amely alkalmas lehet a bűtoripari ágazat szakmai oktatásában és képzésében résztvevő fiatalok munkaerőpiaci alkalmazkodóképességét fejleszteni, hozzájárulva ezáltal az egyén rövid és hosszútávú boldogulásához a munka világában. Az önként vállalt

pilot projekt keretében megvalósuló, „Önmenedzsment és életpályaépítés a bútóriparban” című szakmai műhelymunkára 2021. október 14-én került sor Székesfehérváron, egy szakképző intézményben, tizenöt fő utolsó éves tanuló bevonásával. Közülük hat fő a technikai tanulmányait, kilenc fő pedig a szakiskolai tanulmányait fejezi be idén nyáron. A módszertani fejlesztés és pilot projekt során azonosított javaslatok az alábbiak szerint foglalhatók össze.

A toborzás a beiskolázás ágazati szintjén hatékonyabban tudna működni közös, összehangolt és célzott programok megvalósításával, amelyben az iskolákon túl nagyobb szerepet vállalhatnának a munkáltatók és a különféle szakmai szervezetek is. Érdemes olyan célcsoportok és csatornák felé is nyitni, amelyek eddig nem voltak a toborzás előterében. Ennek például jó eszköze lehet a fiatalabb korosztályok elérése különféle programokkal (pl. barkács szakkör), vagy a NEET fiatalok visszavonzása az iskolapadba. Azon csatornákat is érdemes kihasználni, amelyeket a fiatalok leginkább preferálnak (pl. Tik-tok), ahol alkalmuk és lehetőség van az ágazat iránti érdeklődés felkeltésére. A már meglévő számtalan ismertetőt, pályaleírást, videót érdemes lenne online felületen összesíteni, tartalmukat összehangolni, és a későbbiekben akár egy közös, ágazatspecifikus információs bázist (pl. honlapot) kialakítani.

Érdemes gondolni a fiatalokon túl a felnőttekre, pálya- és karrierváltókra, akik szintén fontos célcsoportjai lehetnek az ágazat munkaerő-utánpótlásának. Számukra inkább a rövidebb – akár munka mellett is elvégezhető – szakmai képzések lesznek relevánsak, amelyhez több programkövetelmény elkészült már. Érdemes ugyanakkor azokat is figyelembe venni, akik speciális szaktudást igénylő vagy rövid átképzéssel elérhető képzéseket keresnek.

Számos jó gyakorlat, program áll ma már rendelkezésre, amelyek megosztása, disszeminálása és fejlesztése meghatározhatja az ágazat szakmai jövőjét. Ezen programok sajátja az élményszerűség, amely továbbra is meghatározó a fiatalok ágazathoz vonzásához. Fontos, hogy már a toborzás során is legyen alkalmuk a fiataloknak megismerkedni a lehetséges életpályákkal, karrieresélyekkel, ezzel is erősítve az ágazathoz / szakmához való kötődést. A folyamatok összehangolását nagyban segíthetik a szereplők együttműködése, a szakmai hálózatok kialakítása és megerősítése, amelyek a feladatok megosztása mellett az ágazati identitást is fejleszthetik.

A szakképzés ideje alatt a legfontosabb feladatok egyike – a piacképes szakmai tudás átadásán túl – a pályaszocializáció erősítése. Mindezeket különféle programokkal, rendezvényekkel és szolgáltatásokkal lehet biztosítani a képzés első napjától az utolsóig. Sokat segíthetnek ebben a példaképek, életpályaminták megismerése, valamint a szakmai feladatok, versenyek, amelyek az élményszerű tapasztalatszerzést teszik lehetővé. Minthogy a szakképzésben különféle szocializációs háttérű fiatalok vesznek részt, fontos egy olyan iskolai szintű (pl. mentor) program vagy jelzőrendszer kialakítása, amely a képzés elhagyása vagy ellehetetlenülése előtt lehetővé teszi a megelőzést vagy a szükséges beavatkozást.

A szakképzés letéteményesei – különösen a duális képzés bevezetése óta – a gyakorlati képzőhelyek. Az eltérő igény- és elvárásszint különféle elkötelezettségű és felkészültségű fiatal szakembert eredményez. Mindezek miatt fontos egy szorosabb együttműködés kialakítása a gyakorlati képzőhelyekkel, ahol iskola- és szakmaspecifikusan érdemes meghatározni az egységes minimumkövetelményeket. Fontos olyan élő, személyes kapcsolatot kialakítani a gyakorlati képzőhelyekkel, amelyek lehetővé teszik a fiatalok szakmai előrehaladásának nyomon követését a gyakorlatok során is. Ennek keretében a kapcsolattartó-közvetítő személyek nem csak a fiatalok munkahelyi és munkaerőpiaci beilleszkedését támogathatják, hanem szükség szerint a fogadó intézményeket is felkészíthetik (pl. pedagógiai, módszertani alapok, adminisztratív feladatok stb.) a tanulók foglalkoztatására, integrálására. E folyamatban ösztönző és mediátor szerepet tölthetnek be a különböző szakmai és érdekképviseleti szervezetek különféle szolgáltatások és képzések biztosításával.

Munkaerőpiacra való kilépés mindenki számára nehéz, problémás időszak, különösen a jelenlegi, folyamatosan változó gazdasági-társadalmi környezetünkben nem könnyű az eligazodás. Jó

karrierdöntéseket viszont akkor hozhatunk, ha pontos és reális információkkal rendelkezünk a munka világról és a munkaerőpiaci folyamatokról. Ismernünk kell lehetőségeinket, karrieresélyeinket, az egyes szakmai életpályák előnyeit és nehézségeit. Az ebben az időszakban biztosított, a terület-, térség- és ágazatspecifikus naprakész információk nagyban megkönnyíthetik a lehetőségek közötti eligazodást. Az információk közreadásán, illetve a megszerzésén túl fontos annak az elsajátítása is, hogy ezen információkat miképp tudja a fiatal értelmezni, feldolgozni, felhasználni karrierdöntéseiben és a későbbiekben honnan és hogyan tudja majd ezeket megszerezni. Ennek módszereit, potenciális forrásait különféle kompetenciafejlesztő programokon, szolgáltatások biztosításával sajátíthatják el és fejleszthetik a szakképzésben tanulók. Ezekhez szorosan kapcsolódhatnak azok az egyéni és csoportos foglalkozások, amelyek keretében a karriercélok pontosítását és az életpályatervezés- és építés lépéseit tanulhatják meg a résztvevők.

Fontos, hogy a szakmai és egyéb szolgáltató szervezetek tegyék minél láthatóbbá tevékenységüket, hogy a szoros kapcsolat és utánpótlás biztosítása akár már a szakmai oktatás során kialakuljon. A szolgáltatások közelebb hozása, elérhetőbbé tétele nagyban segíthetik a pályakezdő szakembereket az elindulásban.

A sikeres elhelyezkedést támogathatják az olyan kompetenciafejlesztő, szakmai- és életpályacélok kitűzését segítő szakmai műhelymunkák, amelyre a pilot program keretében is sor került. A megvalósított műhelymunka jól bizonyította, hogy a szakképzésben lévő fiatalok nyitottak az ilyen jellegű alkalmakra, és habár kezdetben kissé bátortalanul, kis idő elteltével szabadon, gátlások nélkül osztották meg a résztvevőkkel kérdéseiket, kételyeiket, szakmai és magánéleti céljaikat. A kidolgozásra került módszertan alkalmas arra, hogy a bútorigipari ágazat más iskolái is kipróbálják ezt a formát és módszertant. Érdemes lenne a program fenntartása érdekében rövid szemléletformáló, érzékenyítő képzéseket szervezni a szakképzésben oktatóknak, tanároknak, hogy a későbbiekben bátrabban merjenek hasonló témájú foglalkozásokat tartani.

A visszajelzések azt mutatják, hogy ezeket a foglalkozásokat érdemes az iskolai oktatás (elméleti képzés) időszakára ütemezni, iskolai helyszínre, mert megkönnyíti a tervezést és a szervezést és így illeszthető be leginkább a szakképzés folyamatába.

Az iparágban történő elhelyezkedés fél siker, azonban a bútorigipar jövője szempontjából legalább ilyen fontos a munkaerő megtartása, a folyamatosan változó és bővülő készségigények miatt pedig az élethosszig tartó tanulási lehetőségek biztosítása. A munkába álló fiatalok számára elengedhetetlen egy megfelelő életpályamodell bemutatása, amely feltárja az iparágban rejlő számtalan specializációs lehetőséget, a folyamatos fejlődési utakat, a szakmai kibontakozás feltételrendszerét. Ezért olyan gyakorlatorientált, piacképes ismereteket biztosító képzési programok összeállítása javasolt, amelyek a tanulás frissítő hatásán túl segíthetik a szolgáltatási, illetve a munkaerőpiaci igények kielégítését és a rugalmas alkalmazkodást.

Érdemes lehet ágazati szintű felmérést készíteni a munkaerő összetétele, képzettségi szintje és kompetencia térképének feltárásához, amely alapján a potenciális életpályaminták, karrierutak azonosíthatók lehetnének. A szakma kiválóságainak elismerése, életútjaik bemutatása, példaértékű programok, fejlesztések széleskörű bemutatása inspirálóan hathatnak az ágazat minden szereplője számára.

A szakmai programok, platformok XXI. századi formájának megtalálása (a meglévő írott kiadványok, szaklapok mellett), a tudásmegosztás-, tudásmenedzsment új megoldásainak feltárását szorgalmazzák, hogy a felhalmozott tudás és információ minden, az ágazatban dolgozó szakember számára elérhető legyen.

A munkaerő megtartásának és ágazatban tartásának további fontos eszköze lehet a megfelelő motivációs és ösztönzési rendszer kialakítása, valamint olyan szakmai és közösségi programok biztosítása, amelyek támogatják a szakemberek hosszútávú elköteleződését.

A projekt keretében a fentiekhez igazodva egy kétéves pályorientációs terv és munkaterv-naptár is készült, mivel a szigetszerű pályorientációs és tanácsadási tevékenységek csak eseti segítséget jelentenek, és nem bírnak kellő hatékonysággal. A minőségbiztosított és lektorált 24 hónapra tervezett pályorientációs terv és munkaterv-naptár a pályorientációs tevékenységek között az iskolában tanórán, vagy tanórán kívül, a tanév során megvalósított általános pályorientációs tevékenységeket és ismeretterjesztést kívánunk megvalósítani az 1-12. évfolyamon az osztályfőnök /pedagógus/ pályorientációs tevékenységben érintett köznevelési szakemberek bevonásával, közreműködésével. A FABUNIO, egyetemek és vállalkozások bevonásával kiegészítő szolgáltatásokkal és készségfejlesztő programokkal is jelentkezik a 6-12. évfolyamon specifikus, a saját profiljuknak, tevékenységüknek megfelelő pályorientációs tevékenységgel.

A projekt hangsúlyos része volt a szociális partner kapacitásainak, képviseleti erejének növelése. A kommunikációs aktivitás fokozása egyúttal közvetlenebb kapcsolat kiépítésére is lehetőséget ad az képviselt munkáltatói, vállalkozói szervezetekkel, valamint a fiatalabb célcsoporttal. 2020 elején ráadásul sor került az Országos Asztalos és Faipari Szövetség, valamint a Magyar Bútor és Faipari Szövetség fúziójára, amely különösen indokoltá tette a szervezet tevékenységével kapcsolatos új identitás megfogalmazását a branding eszközeivel, különös tekintettel a névadás és az arculat kérdéseire. Így a projekt része volt egy ágazati érdekképviseleti brandkutatás nemzetközi kitekintéssel, a brandrendszer felépítése, kommunikációs eszközök megfogalmazása, az arculattervezés, valamint a honlapfejlesztés, közösségi média jelenlét tervezése.

Másrészt a pandémia a gazdaság majd minden ágazatában, így a bútor- és faiparban is éreztette a hatását. Az időszak számos negatív következménnyel járt az ágazatban, ezért a hazai vállalkozások fennmaradása érdekében a Magyar Bútor és Faipari Szövetség úgy vélte, szükséges a szokottnál erőteljesebben fellépnie és nemzetközi szinten, több fő bevonásával tájékozódnia az iparági trendekről. Kihhasználva a lehetőséget, hogy az idei European Furniture Industries Confederation (EFIC) éves találkozója az iparág egyik legjelentősebb, legnagyobb hagyománnyal bíró szakkiállításával, az idén SuperSalone-ként emlegetett Salone del Mobile kiállítással egy időben, egy helyszínen került megrendezésre, a FABUNIO is részt vett az eseményeken. Ennek keretében a szakvásáron és a Milan Design Week-en szerzett tapasztalataikat az EFIC elnökségi ülésen elhangzott irányokkal összevetve, a helyszínen szerveződött munkacsoportként nyílt lehetőség a Szövetség lobbis és felvilágosító tevékenységének, stratégiájának kidolgozására az elkövetkezendő időkre.

A konzorcium a bútoripar munkaerőpiaci utánpótlását, pályorientációját vizsgáló projektet tehát a tervezett módon, sikeresen megvalósította.